

УДК 378.091.33: 811.11+378.015.31

Л. І. Березенська,
старший викладач;

Н. П. Сіваєва,
старший викладач

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ КРЕАТИВНИХ ЗАВДАНЬ

У статті розглядається питання формування методичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. Аналізується доцільність і важливість використання креативних завдань з методики викладання іноземної мови на практичних заняттях та обґрунтовуються шляхи застосування даних технологій у процесі формування методичної автономії студента ВНЗ. Пропонуються зразки завдань та режими їх опрацювання.

В умовах реформування вищої педагогічної освіти в Україні особливої ваги набуває проблема професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, здатного до самостійного пошуку інноваційних шляхів удосконалення педагогічної діяльності. Питання підготовки вчителя-дослідника широко розглядається в роботах вітчизняних і зарубіжних педагогів-методистів Ю. К. Бабанського, С. П. Балашової, Л. С. Виготського, С. О. Сисоевої, Н. М. Яковлевої, K. Zeichner, S. Little, A. Pirson, R. Donato. Успішне вирішення даного питання можливе за умови впровадження інноваційних технологій у процесі професійно-методичної підготовки, які надають перевагу особистісно-суб'єктивному фактору, сприяють формуванню самостійних творчих умінь студентів мовного ВНЗ на основі креативного мислення.

Ефективність формування пошукових, пізнавальних, креативно-інноваційних умінь студента залежить насамперед від психологічної готовності студента до навчально-пошукової діяльності, усвідомлення мети навчання, створення відповідних науково-теоретичних умов та практичної підготовки. Психологічною основою формування професійно-методичної майстерності є дослідницьке або креативне мислення, яке включає наступні мислительні операції: аналіз, синтез, конкретизація, порівняння, узагальнення та систематизація, абстрагування, опис об'єктів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, пошуки використання аналогій, дедуктивний, індуктивний, традиційний методи і виділення головного [1].

Відомо, що формування професійного креативного мислення відбувається значно складніше, ніж оволодіння знаннями [2]. Складність полягає в невмінні студентів приймати самостійні рішення, відходити від теоретичних положень, висловлювати незалежні судження про ту чи іншу навчальну ситуацію, передбачати результати своєї методичної діяльності, проектувати власний урок тощо. Вважаємо, що для майбутнього вчителя іноземної мови мають створюватись такі умови, які сприяють прояву креативності на основі мотиваційних комунікативних завдань, оригінальних проблемних ситуацій, групового обговорення, які створюють творчу атмосферу під час розв'язання методичних завдань, наближаючи умови навчання до реальної шкільної ситуації, змінюючи роль викладача і студента в навчальному процесі, стимулюють активну науково-методичну діяльність, спрямовану на пошук, вивчення та критичний аналіз накопиченого педагогічного та методичного досвіду.

Тому в процесі формування професійно-методичних умінь особливого значення набуває дослідницька креативна компетенція, основним шляхом формування якої, на нашу думку, є створення і розв'язання методичних вправ та завдань, які є одним з ефективних шляхів удосконалення фахової компетентності.

У даній статті зроблено спробу розробити та продемонструвати зразки вправ і завдань, які відповідають сучасним вимогам і сприяють формуванню належної методичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. При складанні таких завдань створюється насамперед проблемна ситуація та організовується обговорення можливих варіантів її вирішення, узагальнюються раніше набуті знання, виявляються причини виникнення подібної ситуації та її наслідки, висувуються найраціональніші варіанти розв'язання даної проблеми. Це дає змогу переносити набуті студентом теоретичні знання з методики викладання іноземних мов у нову ситуацію, безпосередньо пов'язану з уроком; знаходити самостійне рішення для кожної навчальної ситуації або нестандартного завдання; адекватно їх оцінювати і виявляти причину невдач або помилок та визначати шляхи їх усунення через креативно-пошукові завдання.

Поділяємо думку Ю. І. Пасова про те, що одним з елементів методичної майстерності є, насамперед, оволодіння знаннями усіх компонентів процесу навчання, перцептивними та репродуктивними навичками, які мають на меті відтворення уже досягнутих результатів, а також творчих умінь, які базуються на перетворенні та переносі прийомів навчання у нові умови, тобто формування креативних та комунікативних умінь [3].

© Березенська Л. І., Сіваєва Н. П., 2010

Вважаємо, що на заняттях з методики студенту слід оволодіти наступними вміннями:

- планувати уроки різних типів та передбачати результати такого планування;
- вибирати необхідний лінгвістичний та мовленнєвий матеріал;
- аналізувати навчальну ситуацію та вирішувати її;
- робити логічний перехід від одного виду діяльності до іншого;
- вибирати прийоми та методи навчання, адекватні меті уроку та ступеню навчання;
- забезпечувати комунікативну спрямованість уроку;
- організовувати роботу в різних режимах;
- аналізувати власну діяльність і діяльність колег;
- брати участь у різних методичних дискусіях;
- розвивати вміння самовдосконалення.

Розвиток вищезазначених умінь має стати необхідним компонентом методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови.

У процесі підготовки майбутніх учителів іноземної мови доцільно використовувати завдання, які передбачають поступовий перехід від повністю керованих до самостійних творчих завдань. Пропонуємо зразки завдань з методики викладання англійської мови, які передбачають високий рівень креативної самостійності студента та його методичну автономність у вирішенні тих чи інших завдань. Основною метою даних завдань є досягнення високого рівня методичної компетентності, прищеплення навичок самостійної науково-методичної роботи, розвиток умінь застосовувати теоретичні знання у практичній роботі, розширення теоретичного підґрунтя та наукового світогляду, здатності розв'язувати навчально-методичні ситуації, формування вмінь аналізу та спостереження, моделювання навчальної діяльності.

Завдання 1.

Відомо, що вправи ігрового характеру наближають процес активізації граматичного матеріалу до умов реального спілкування. Розробіть одну з ігрових вправ та продемонструйте її, запропонувавши мовленнєву ситуацію, атрибути гри, комунікативні завдання учням.

Режим роботи: у малих групах.

Завдання 2.

Перегляньте джазовий наспів, визначте його комунікативну та лінгвістичну цінність. Розробіть технології рецептивно-репродуктивного опрацювання Present Simple та продемонструйте найефективніші з них.

Режим роботи: у командах.

Banker's Wife's Blues

Where does John live?

He lives near the bank.

Where does he work?

He works at the bank.

When does he work?

He works all day and he works all night
at the bank, at the bank, at the great, big bank.

Where does he study?

He studies at the bank.

Where does he sleep?

He sleeps at the bank.

Why does he spend all day, all night,

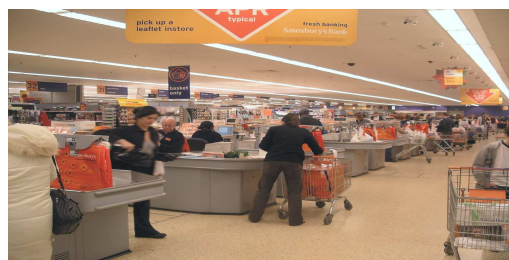
all day, all night, at the bank, at the bank?

Because he loves his bank more than his wife
and he loves his money more than his wife.

(Carolyn Graham)

Завдання 3.

Відомо, що показником рівня сформованості лексичної компетенції є швидкість і безпомилковість у вживанні лексичного матеріалу на рівні комунікативно-орієнтованих вправ. Підберіть адекватні вправи для усного контролю рівня сформованості лексичної компетенції по темі "Shopping". Доведіть їх достатність, ефективність, комунікативність. Використайте запропоновану наочність в якості стимулів.

Режим роботи: у парах.

Завдання 4.

Визначте, які методичні помилки допускає вчитель при опрацюванні фонетичного матеріалу:

- listen and stamp your feet when you hear the sounds [p], [t], [k];
- pronounce in a whisper;
- listen and tick off the words with the sounds [p], [t], [k];
- repeat the words in chorus;
- say it one by one;
- listen and match the pictures and the sounds;
- recite the poem by heart.

Режим роботи: у малих групах.

Завдання 5.

Доведіть, що фонетична зарядка мусить бути обов'язковим елементом уроку. Розробіть фонетичну зарядку на основі автентичного вірша. Визначте, при вивченні якої теми його доцільно використати. Проведіть фонетичну зарядку в умовному класі, забезпечте візуальну наочність.

Режим роботи: в малих групах.

Tomato,
perfect, round and red,
growing in your garden bed.

Cornstalk,
tall and green,
with yellow corn inside, unseen.

Melon,
sweet and round,
resting on the ground.

String bean,
on the vine,
green like this garden of mine.

Завдання 6.

Відомо, що у навчанні аудіювання широко використовується ТЗН. Запропонуйте вправи з використанням ТЗН для різних етапів роботи над аудіотекстом. У чому доцільність використання таких вправ? Обґрунтуйте свою відповідь.

Режим роботи: у парах.

Завдання 7.

Укладіть план-конспект уроку, метою якого є навчання вмінь писемного мовлення з теми "Environmental Protection". Зважте на такі моменти, як:

- а) відбір вправ та їх послідовність;
- б) відповідність вправ поетапному навчанню писемного мовлення;
- в) необхідність вибору вербальних та візуальних опор та стимулів;
- г) забезпечення уроку соціокультурною інформацією;
- д) наявність комунікативного завдання;
- е) можливості використання різних режимів роботи на уроці;
- є) вибір форми контролю;
- ж) врахування оцінювання результатів.

Зробіть самоаналіз складеного плану. Продемонструйте даний урок в умовному класі з наступним його обговоренням у групі.

Режим роботи: в малих групах.

При розробці цілісної системи вправ з методики викладання іноземної мови пропонуються різні режими роботи, як теоретичні, так і практичні завдання, які виконуються студентами здебільшого самостійно з подальшим аналізом, обґрунтуванням, аргументуванням та загальним обговоренням різних поглядів на шляхи вирішення даних питань. Розв'язання подібних завдань ініціює здатність студента до творчої самореалізації та сприяє перенесенню теоретичних набутих знань, умінь та навичок безпосередньо в практичну методичну діяльність, сприяє удосконаленню професійно значущих, особистісних якостей, умінь та здібностей, висуває студента в центр навчального процесу, роблячи його активним суб'єктом навчальної діяльності, удосконалює рівень методичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Савенков А. И. Интеллектуальная одарённость и исследовательское поведение // Одарённый ребёнок, 2000. – № 6. – С. 16.
2. Громкова М. Л. Психология и педагогика профессиональной деятельности : учебное пособие для ВУЗов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 415 с.
3. Пассов Е. И. Методическое мастерство учителя иностранного языка // Иностранные языки в школе, 1984. – № 6 – С. 24–29.

Матеріал надійшов до редакції 03.12. 2009 р.

Березенская Л. И., Сиваева Н. П. Формирование методического мастерства будущего учителя иностранного языка при помощи креативных заданий.

В статье рассматривается вопрос формирования методической компетентности будущего учителя иностранного языка. Анализируется целесообразность и важность использования креативных заданий по методике преподавания иностранных языков на практических занятиях, а также обосновываются пути применения данных технологий в процессе формирования методической автономии студента ВУЗа. Предлагаются примеры заданий и режимы работы над ними.

Berezenska L. I., Sivayeva N. P. Methodological Skill Formation of a Future Foreign Languages Teacher through Creative Tasks.

The article focuses on the problem of methodological competence formation of a future English teacher. The expediency and importance of the creative tasks on the methodology of teaching foreign languages at the practical classes are analyzed and the ways of usage of these technologies in the process of higher school students' methodological autonomy formation are characterized. Sample tasks and modes of their fulfillment are suggested.